

SAGRADA BIBLIA

BS299
V4
V.20
1831

CON NOTAS
LITURGICAS CRISTICAS E HISTORICAS
TRAYENDO Y DISTRIBUCION

MARIA RIVERO MEXICANA
DEL AÑO DE 1831

TOMO VIGESIMO

BIBLIOTECA PUBLICA
DE MEXICO DE NUEVO LEON

VICEROY D. D. VIZCARRA DE VALDEAZUL
CONDE VIZCARRA DE VALDEAZUL
VICEROY D. D. VIZCARRA DE VALDEAZUL

ESTA TRADUCCION ES PROPIEDAD DE MARIANO GALVAN
RIVERA.

SAGRADA BIBLIA.

CONCORDANCIA

DE LOS

SANTOS EVANGELIOS,

O EL TEXTO DE LOS CUATRO EVANGELISTAS DISTRIBUIDO SEGUN
EL ORDEN DE LOS HECHOS.

PRIMERA PARTE,

QUE COMPRENDE LO QUE PASÓ DESDE LA CONCEPCION DE S. JUAN BAUTISTA, HASTA LA PRIMERA PASCUA CELEBRADA POR JESUCRISTO DESPUES DE SU BAUTISMO.

CAPITULO PRIMERO.

Anunciacion y concepcion de S. Juan Bautista.

S. Lucas, l. 1.-25.

QUONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationes, quae in nobis completae sunt rerum,

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis:

3. Visum est et mihi assecuto omnia a principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile,

4. Ut cognoscas eorum verborum, de quibus cruditus es, veritatem (1).

5. Fuit in diebus Herodis, regis Iudaeae, sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illius de filiabus Aaron, et nomen ejus Elisabeth.

(1) La concordancia de Antonio Arnoldo interrumpe aquí el texto de S. Lucas para colocar en su lugar el principio del Evangelio de S. Juan, cap. 1. l. 15. Revertió este fragmento para el capítulo xx, así como el principio del Evangelio de S. Mateo para el v., y el de S. Marcos para el xvi.

1.ª parte, Cap. 1.

1.ª Anunciatio et conceptio Joannis.

* Estos números corresponden á los de la Harmonía que está al principio

del tomo XIX:
y los sumarios latinos
severán parte las tablas
con que terminan esta concordancia.

- 6. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela.
- 7. Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis.
- 8. Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suae ante Deum,
- 9. Secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini:
- 10. Et omnis multitudo populi illi erat orans foris hora incensi.
- 11. Apparuit autem illi angelus Domini, stans a dextris altaris incensi:
- 12. Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum.
- 13. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem.
- 14. Et erit gaudium tibi, et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt.
- 15. Erit enim magnus coram Domino: et vinum et siceram non bibet, et Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suae.
- 16. Et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum.
- 17. Et ipse praecedet ante illum in spiritu et virtute Eliae, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam.
- 18. Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis.
- 19. Et respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, et missus sum loqui ad te, et haec tibi evangelizare.
- 20. Et ecce eris tacens, et non poteris loqui, usque in diem quo haec fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quae implebantur in tempore suo.
- 21. Et erat plebs expectans Zachariam, et mirabantur quod tardaret ipse in templo.
- 22. Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt quod visionem vidisset in templo: et ipse erat inuencus illis, et permansit mutus.
- 23. Et factum est, ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam.
- 24. Post hos autem dies, concepit Elisabeth uxor ejus, et occultabat se mensibus quinque, dicens:
- 25. Quia sic fecit mihi Dominus, in diebus quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

CAPITULO II.

Anunciacion y Encarnacion de Jesucristo.

S. Lucas, I. 26.-33.

II.
Incarnacionis Christi
annuntiatio.

- 26. In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth,
- 27. Ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Joseph, de domo David: et nomen virginis, Maria.

- 28. Et ingressus angelus ad eam, dixit: Ave, gratia plena; Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.
- 29. Quae cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio.
- 30. Et ait angelus ei: Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum.
- 31. Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus JESUM.
- 32. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in aeternum.
- 33. Et regni ejus non erit finis.
- 34. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?
- 35. Et respondens angelus dixit ei: Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.
- 36. Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua, et hic mensis sextus est illi quae vocatur sterilis:
- 37. Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.
- 38. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

CAPITULO III.

Visita y Cántico de la Santisima Virgen.

S. Lucas, I. 39.-56.

- 39. Extraxens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione, in civitatem Juda:
- 40. Et intravit in domum Zachariae, et salutavit Elisabeth.
- 41. Et factum est ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exultavit infans in utero ejus: et repleta est Spiritu Sancto Elisabeth.
- 42. Et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui.
- 43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?
- 44. Ecce enim ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.
- 45. Et beata quae credidisti, quoniam perficientur ea quae dicta sunt tibi a Domino.
- 46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum,
- 47. Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo:
- 48. Quia respexit humilitatem ancillae suae: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes:
- 49. Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus:
- 50. Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum.
- 51. Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.
- 52. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles:

III.
Visitatio
et canticum
Mariae.

- 53. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes.
- 54. Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae.
- 55. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in saecula.
- 56. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam.

CAPITULO IV.

Natividad de S. Juan Bautista y Cántico de Zacarías.

S. Lucas, I. 57 y siguientes.

IV.
Nativitas
Joannis. Can-
ticum Zache-
riae.

- 57. ELISABETH autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium:
- 58. Et audiverunt vicini et cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei.
- 59. Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui Zachariam:
- 60. Et respondens mater ejus dixit: Nequaquam, sed vocabitur Joannes.
- 61. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.
- 62. Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum.
- 63. Et postulans pugillarem, scripsit, dicens: Joannes est nomen ejus. Et mirati sunt universi.
- 64. Apertum est autem illico os ejus, et lingua ejus, et loquebatur benedicens Deum.
- 65. Et factus est timor super omnes vicinos eorum: et super omnia montana Judaeae divulgabantur omnia verba haec.
- 66. Et posuerunt omnes qui audiverant in corde suo, dicentes: Quis putas, puer iste erit! Etenim manus Domini erat cum illo.
- 67. Et Zacharias pater ejus repletus est Spiritu Sancto, et propheta- vit, dicens:
- 68. Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae:
- 69. Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui:
- 70. Sicut locutus est per os sanctorum, qui a saeculo sunt, prophetarum ejus:
- 71. Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos;
- 72. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, et memorari testamenti sui sancti.
- 73. Jussurandum quod juravit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis:
- 74. Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, servimus illi,
- 75. In sanctitate et justitia coram ipso omnibus diebus nostris.
- 76. Et tu, puer, propheta Altissimi vocaberis: praebis enim ante faciem Domini parare vias ejus:
- 77. Ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum,
- 78. Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos Oriens ex alto,

- 79. Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.
- 80. Puer autem crescebat, et confortabatur spiritu, et erat in desertis usque in diem ostensionis suae ad Israel.

(Continúa en el cap. VII.)

CAPITULO V.

Genealogía de Jesucristo segun el Evangelio de S. Mateo.

S. Mateo, I. 1.-17.

- 1. LIBER generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.
- 2. Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judem et fratres ejus.
- 3. Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Ebron, Ebron autem genuit Aram.
- 4. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon.
- 5. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem.
- 6. David autem rex genuit Salomonem ex ea quae fuit Uriae.
- 7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa.
- 8. Asa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam.
- 9. Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.
- 10. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam.
- 11. Josias autem genuit Jechoniam, et fratres ejus (1) in transmigratione Babylonis.
- 12. Et post transmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.
- 13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor.
- 14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.
- 15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob.
- 16. Jacob autem genuit Joseph virum Mariae de qua natus est JESUS, qui vocatur CHRISTUS.
- 17. Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, gene-

Christi genealogia secundum Mattheum.

(1) Se conjetura con razon que aqui cometió algun error el copista; porque Jechonias no engendró á Jechonias sino á Joakim, el cual tuvo hermanos, y no se sabe que Jechonias los tuviese. Ademas S. Mateo va á contar tres veces catorce generaciones desde Abraham hasta Jesucristo, y falta una si no se nombra á Joakim. Se cree con fundamento que esta era la leccion primitiva: Josias autem genuit Joakim et fratres ejus. Joakim autem genuit Jechoniam in transmigratione (6 segun el griego circa transmigrationem) Babylonis.

rationes quatuordecim: et a David usque ad transmigracionem Babylonis, generationes quatuordecim: et a transmigracione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim.

CAPITULO VI.

Nacimiento de Jesucristo anunciado á S. José.

S. Mateo, I. 18 y siguientes.

V.
Christi na-
tivitas ad Jo-
seph nuntia-
tur.

18. CHRISTI autem generatio sic erat: Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto.

19. Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam traduce- re, voluit occulte dimittere eam.

20. Haec autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph, filii David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est:

21. Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus JESUM: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.

22. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem:

23. Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium: et vocabunt nomen ejus EMMANUEL: quod est interpretatum: Nobiscum Deus.

24. Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut praecepit ei an- gelus Domini, et accepit conjugem suam.

25. Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogeni- tum, et vocavit nomen ejus JESUM.

(Continua en el cap. X.)

CAPITULO VII.

Nacimiento de Jesucristo.

S. Lucas, II. 1.-7.

VI.
Nativitas
Christi.

1. FACTUM est autem in diebus illis, exiit edictum a Caesare Au- gusto, ut describeretur universus orbis.

2. Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino:

3. Et ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem.

4. Ascendit autem et Joseph a Galilaea de civitate Nazareth in Ju- daeam in civitatem David, quae vocatur Bethlehem: eo quod esset de domo et familia David,

5. Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnantem.

6. Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret:

7. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis cum involvit, et reclinavit eam in praesepio, quia non erat eis locus in diversorio.

CAPITULO VIII.

Pastores enviados á Jesus.

S. Lucas, II. 8.-20.

8. Er pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vi- giliis noctis super gregem suum.

9. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei cir- cumfulsit illos, et timuerunt timore magno.

10. Et dixit illis angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vo- bis gaudium magnum, quod erit omni populo:

11. Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David.

12. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, et positum in praesepio.

13. Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis, lau- dantium Deum, et dicentium:

14. Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

15. Et factum est, ut disceserunt ab eis angeli in caelum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.

16. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam, et Joseph, et in- fantem positum in praesepio.

17. Videntes autem, cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

18. Et omnes qui audierunt, mirati sunt, et (1) de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos.

19. Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo.

20. Et reversi sunt pastores glorificantes Deum in omnibus quae audierant et viderant, sicut dictum est ad illos.

1 La particula et que no se halla en el griego, acaso se introdujo por error del copista.

CAPITULO IX.

Circuncision de Jesucristo.

S. Lucas, II. 21.

21. Er postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus JESUS, quod vocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur.

(Continua en el cap. XI.)

VIII.
Circumcisio
Christi.

CAPITULO X.

Los magos conducidos á Jesus.

S. Mateo, II. 1.-12.

1. Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, ecce magi ab Oriente venerunt Jerosolymam,
 2. Dicentes: Ubi est qui natus est rex Judaeorum? vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum.
 3. Audiens autem Herodes rex, turbatus est, et omnis Jerosolyma cum illo.
 4. Et congregans omnes principes sacerdotum, et scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur.
 5. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judae: sic enim scriptum est per prophetam:
 6. Et tu, Bethlehem, terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiit dux, qui regat populum meum Israel.
 7. Tunc Herodes, clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellae quae apparuit eis.
 8. Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, et interrogate diligenter de puero: et cum inveneritis, nunciate mihi, ut et ego veniens adoreta eum.
 9. Qui cum audissent regem, abierunt: et ecce stella quam viderant in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens, staret supra, ubi erat puer.
 10. Videntes autem stellam, gavisus sunt gaudio magno valde.
 11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum; et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham.
 12. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.
- (Continúa en el cap. XII.)

CAPITULO XI.

Purificación de la Santísima Virgen, y presentación de Jesus.

S. Lucas, II. 22.-39.

X.
Purificatio
Mariae. Prae-
sentatio
Christi

22. Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus (Mariae) secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent cum Domino,
23. Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur:
24. Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.
25. Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, et homo iste justus et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus Sanctus erat in eo.
26. Et responsum acceperat a Spiritu Sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.

S. Lucas, II.

27. Et venit in spiritu in templum: et cum induerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo:
28. Et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit:
29. Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace:
30. Quia viderunt oculi mei salutari tuum,
31. Quod parasti ante faciem omnium populorum,
32. Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuae Israel.
33. Et erat pater ejus et mater mirantes super his quae dicebantur de illo.
34. Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur:
35. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.
36. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser: haec processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua.
37. Et haec vidua usque ad annos octoginta quatuor: quae non decebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die.
38. Et haec ipsa hora superveniens, confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel.
39. Et ut peccerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Gallilaeam, in civitatem suam Nazareth (1).

(Continúa en el cap. XV.)

(1) Mr. Arnoldo coloca este verso despues del 23 del cap. II de S. Mateo, como si la vuelta á que se refiere este evangelista, es decir, la de Egipto á Nazareth, fuese la misma que la de Judea de que habla con mucha claridad S. Lucas en este lugar; y en efecto no hay inconveniente para que Maria y José hubiesen regresado á Nazareth antes de la orden que se les dió de ir á Egipto.

CAPITULO XII.

Fuga de Jesus á Egipto.

S. Mateo, II. 13.-15.

XI.
Fuga Christi
in Egi-
ptum.

13. Qui (magi) cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum: et esto ibi usque dum dicam tibi. Matrem ejus est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum.
14. Qui consurgens, accepit puerum et matrem ejus nocte, et recessit in Aegyptum.
15. Et erat ibi usque ad obitum Herodis, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ex Aegypto vocavi Filium meum.

CAPITULO XIII.

Degollacion de los niños de Belen.

S. Mateo, II. 16.-18.

XII.
Infantes oc-
cisi in Beth-
lehem.

16. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset a magis, iratus est valde: et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisierat a magis.

17. Tunc adimpletum est, quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem:

18. Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari quia non sunt.

CAPITULO XIV.

Vuelta de Jesus a Galilea.

S. Mateo, II. 19 y siguientes.

XIII.
Reditus
Christi in
Galilaeam.

19. Depravero autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Aegypto,

20. Dicens: Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Israel: defuncti sunt enim qui quaerobant animam pueri.

21. Qui consurgens, accepit puerum et matrem ejus, et venit in terram Israel.

22. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judaea pro Herode patre suo, timuit illo ire: et admonitus in somnis, secessit in partes Galilaeae.

23. Et veniens habitavit in civitate quae vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazaraeus vocabitur. (Continúa en el cap. XVI.)

CAPITULO XV.

Jesus en el templo en medio de los doctores.

S. Lucas, II. 40 y siguientes.

XIV.
Jesus in tem-
plo invenit-
tur.

40. Puer autem crescebat, et confortabatur, plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo.

41. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem in die solemnium Paschae.

42. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendit illis in Jerusalem secundum consuetudinem diei festi,

43. Consummatisque diebus, cum redirent, mansit puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt parentes ejus.

S. Lucas, II.

1.ª parte.
Cap. XV y XVI.

44. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos.

45. Et non inveniéntes, regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum.

46. Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem eos.

47. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia et responsis ejus.

48. Et videntes, admirati sunt: et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego dolentes quaerebamus te.

49. Et ait ad illos: Quid est quod me quaerebatis? nesciebatis quia in his quae Patris mei sunt oportet me esse?

50. Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos.

51. Et descendit cum eis, et venit Nazareth, et erat subditus illis: et mater ejus conservabat omnia verba haec in corde suo.

52. Et Jesus proficiebat sapientia et aetate et gratia, apud Deum et homines.

CAPITULO XVI.

Predicacion de S. Juan Bautista.

S. Mateo, III. 1.-10.

S. Marcos, I. 1.-6.

S. Lucas, III. 1.-14.

XV.
Praedicatio
Joannis.

1. In diebus autem illis venit Joannes Baptista praedicans in deserto

2. Et dicens: Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum.

3. Hic est enim qui dictus est per Isaiam prophetam, dicentem: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.

4. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pillis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem ejus erat locustae et mel silvestre.

5. Tunc exhibit ad eum

1. INTRITUM Evangelii Jesu Christi Filii Dei.

2. Sicut scriptum est in Isaia propheta (1): Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te:

3. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus:

4. Fuit Joannes in deserto baptizans, et praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum.

5. Et egrediebatur ad eum omnis Judaea regio, et Jerosolymitae universi, et baptizabantur ab illo in Jordani-

1. ANNO autem quindocennio imperii Tiberii Caesaris, procurante Pontico Pilato Judaeam, tetrarcha autem Galilaeae Herode, Philippo fratre ejus tetrarcha Ituraeae, et Trachonitidis regionis, et Lyssaniae tetrarcha:

2. Sub principibus sacerdotum Anna et Caipha: factum est verbum Domini super Joannem, Zachariae filium, in deserto.

3. Et venit in omnem regionem Jordanis, praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum,

4. Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiae prophetae: Vox claman-

1. INTRITUM Evangelii Jesu Christi Filii Dei.

2. Sicut scriptum est in Isaia propheta (1): Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te:

3. Vox clamantis in nitidis regionis, et Lyssaniae tetrarcha:

2. Sub principibus sacerdotum Anna et Caipha: factum est verbum Domini super Joannem, Zachariae filium, in deserto.

3. Et venit in omnem regionem Jordanis, praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum,

4. Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiae prophetae: Vox claman-

1. ANNO autem quindocennio imperii Tiberii Caesaris, procurante Pontico Pilato Judaeam, tetrarcha autem Galilaeae Herode, Philippo fratre ejus tetrarcha Ituraeae, et Trachonitidis regionis, et Lyssaniae tetrarcha:

2. Sub principibus sacerdotum Anna et Caipha: factum est verbum Domini super Joannem, Zachariae filium, in deserto.

3. Et venit in omnem regionem Jordanis, praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum,

4. Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiae prophetae: Vox claman-

(1) En este V. cita S. Marcos no solo al profeta Isaias, sino tambien a Malachias; el texto griego sin nombrar a ninguno de los dos, solo dice in prophetis; acaso se leia en el original, in Malachia et Isaias prophetis.

Judaea, et omnis regio circa Jordanem:

6. Et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua.

7. Videns autem multos phariseorum et saducaeorum, venientes ad

baptismum suum, dixit eis (1): Pro- vobis fugere a ventura ira?

8. Facite ergo fructum dignum poenitentiae.

9. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham: dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

10. Jam enim securis ad radicem arborum posita est: omnis ergo arbor quae non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur.

Continúa en el capítulo siguiente.

10. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?

11. Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: et qui habet escas, similiter faciat.

12. Venerunt autem et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus?

13. At ille dixit ad eos: Nihil amplius quam quod constitutum est vobis, faciat.

14. Interrogabant autem eum et milites, dicentes: Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciat: contenti estote stipendiis vestris.

(1) Mr. Arnoldo juzga que las narraciones de S. Mateo y S. Lucas suponen que S. Juan dijo dos veces estas palabras, una de ellas al pueblo en general, ad turbas, segun S. Lucas, y despues en particular, a los fariseos y a los saduceos, segun S. Mateo; pero siendo el discurso que sigue tan semejante en ambos Evangelistas, se cree con razon que es uno solo dirigido a un mismo tiempo a los fariseos, a los saduceos y al pueblo.

CAPITULO XVII.

Testimonio que S. Juan dió a Jesucristo.

S. Mateo, III. 11. y 12.

S. Marcos, I. 7. y 8.

S. Lucas, III. 15.-20.

11. Ego quidem baptizo vos in aqua in poenitentiam: qui autem post me venturus est, fortior

7. Et praedicabat dicens: Venit fortior me post me, cujus non sum dignus procumbens sol-

15. EXISTENTE autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne

me est, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni.

12. Cujus ventilabrum in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum: paleas autem comburet igni inextinguibili.

Continúa en el capítulo siguiente.

18. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

19. Herodes autem tetrarcha, cum corriperebat ab illo de uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,

20. Adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere (1).

Continúa en el capítulo siguiente.

18. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

19. Herodes autem tetrarcha, cum corriperebat ab illo de uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,

20. Adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere (1).

(1) Segun Mr. Arnoldo los versos 19 y 20 deben remitirse al lugar en que se halla la relacion hecha por S. Mateo y S. Marcos de la prision y degollacion del Bautista. Mas no hay inconveniente que S. Lucas diga algo aqui sobre ella, siendo bastante claro que este Evangelista lo hace por una de aquellas anticipaciones que son tan frecuentes en los historiadores.

vere corrigiam calceamentorum ejus.

8. Ego baptizavi vos aqua: ille vero baptizabit vos in Spiritu Sancto.

Continúa en el capítulo siguiente.

17. Cujus ventilabrum in manu ejus, et purgabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum: paleas autem comburet igni inextinguibili.

Continúa en el capítulo siguiente.

18. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

19. Herodes autem tetrarcha, cum corriperebat ab illo de uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,

20. Adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere (1).

Continúa en el capítulo siguiente.

18. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

19. Herodes autem tetrarcha, cum corriperebat ab illo de uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,

20. Adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere (1).

Continúa en el capítulo siguiente.

18. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

19. Herodes autem tetrarcha, cum corriperebat ab illo de uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,

20. Adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere (1).

Continúa en el capítulo siguiente.

18. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

19. Herodes autem tetrarcha, cum corriperebat ab illo de uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,

20. Adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere (1).

Continúa en el capítulo siguiente.

18. Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

19. Herodes autem tetrarcha, cum corriperebat ab illo de uxore fratris sui, et de omnibus malis quae fecit Herodes,

20. Adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere (1).

(1) Se ha visto en la genealogia de Jesucristo segun S. Mateo, que José esposo de la Santisima Virgen, era hijo de Jacob, por cuya razon se cree que la expresion

aperti sunt ei caeli: et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se.

17. Et ecce vox de caelis dicens: Ille est Filius meus dilectus, in quo mihi complacet.

29. Qui fuit Jesu, qui fuit Levi,

30. Qui fuit Simeon, qui fuit Eliakim,

31. Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

32. Qui fuit Jesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson,

33. Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Judae,

34. Qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahae, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,

35. Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36. Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech,

37. Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan,

38. Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

24. Qui fuit Mathat, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joseph, 25. Qui fuit Mathathiae, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Heshi, qui fuit Nagge, 26. Qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiae, qui fuit Semei, qui fuit Joseph, qui fuit Juda, 27. Qui fuit Joanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel (1), qui fuit Neri, 28. Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,

29. Qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathath,

30. Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joseph, qui fuit Jona,

31. Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

32. Qui fuit Jesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon,

33. Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Judae,

34. Qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahae, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,

35. Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36. Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech,

37. Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan,

38. Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

de que usa S. Lucas en este lugar, significa que José era yerno de Helí, llamado por otro nombre Heliachim, ó Joaquín, padre de María; de manera que siendo la genealogía que tejó S. Mateo, la de Jesucristo por José, esposo de María, y descendiente de David por Salomon, la que tejó aquí S. Lucas, es la del mismo por su madre María, esposa de José y descendiente de David por Natán. Véase la *Disertación sobre la genealogía de Jesucristo*, tom. xix. (1) Segun el texto de los versos 17, 18 y 19 del cap. III del primer libro de los Paralipómicos, Zorobabel era hijo de Fadaia, el cual lo era de Salathiel; y como ademas S. Gregorio, S. Agustín y S. Gerónimo contaban aquí setenta y siete generaciones, es de presumir que leían, Zorobabel qui fuit Phadaia, qui fuit Salathiel, porquo sin Fadaia, solo serian setenta y seis.

CAPITULO XIX.

Ayuno y tentación de Jesucristo.

S. Mateo, IV. 1.-11.

S. Marcos, I. 12. y 13.

S. Lucas, IV. 1.-13.

1. Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu Sancto, ut tentaretur a diabolo.

12. Et statim Spiritus Sanctus expulit eum (Jesus) in Spiritu Sancto, regressus esta Jordane, et ager

1. Jesus autem plenus Spiritu Sancto, regressus est a Jordane, et ager

XVIII. Christi jejunium et tentatio.

1.^a parte.
Cap. xix.

13. Et erat in deserto quadraginta diebus, et postea esuriit.

2. Et cum jejunasset quadraginta diebus, et postea esuriit.

3. Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.

4. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

5. Tunc (1) assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum super pinnaculum templi:

6. Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum: scriptum est enim: Quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

7. At illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

8. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum:

9. Et dixit ei: Haece omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.

10. Tunc dicit ei Jesus: Vade, Satana: scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.

11. Tunc reliquit eum diabolus: et ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei.

13. Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus.

13. Et erat in deserto quadraginta diebus, et postea esuriit.

2. Diebus quadraginta, et tentabatur a diabolo: que cum bestis, et angelis ministrabant ei.

3. Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dicitur lapidi huic, ut panis fiat.

4. Et respondit ad illum Jesus: Scriptum est: Quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei.

5. Et duxit illum in Jerusalem, et statuit eum super pinnam templi, et dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.

10. Scriptum est enim quod angelis suis mandavit de te, ut conservent te.

11. Et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

12. Et respondens Jesus, ait illi: Dicitum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

5. Et duxit illum diabolus in montem excelsum, et ostendit illi omnia regna orbis terrae in momento temporis.

6. Et ait illi: Tibi dabo potestatem hanc universam, et gloriam illam: quia mihi tradita sunt, et cui volo, do illa:

7. Tu ergo, si adoraveris coram me, erunt tua omnia.

8. Et respondens Jesus, dixit illi (2): Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.

Continúa en el capítulo V. de la segunda parte.

Continúa en el capítulo V. de la segunda parte.

(1) S. Lucas presenta aquí como segunda tentación, la que S. Mateo pone como tercera. Por las particulas *tunc* e *iterum* de este evangelista se presume que siguió exactamente el orden de los hechos, y que el texto de S. Lucas padeció sin duda alguna alteración de mano de los copistas. Se encontrará otra prueba de esto en el V. 8.

(2) Se lee en el griego: *dixit illi: Vade post te Satana: scriptum est enim: expulsi sunt a te omnia, quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Domini.* con la que se confirma que esta tentación fue la última, y que los copistas transpusieron el texto de S. Lucas, de suerte que los V. 5, 6, 7 y 8, debieren estar en el original despues del 12.

CAPITULO XX.

Divinidad de Jesucristo y testimonio que le dió S. Juan.

S. Juan, I. 1.-28.

XIX.
Christi divi-
nitas. Joan-
nis de Chri-
sto testimo-
nium.

1. In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.
2. Hoc erat in principio apud Deum.
3. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est.
4. In ipso vita erat, et vita erat lux hominum.
5. Et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt.
6. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes.
7. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.
8. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.
9. Erat lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.
10. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit.
11. In propria venit, et sui eum non receperunt.
12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.
13. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.
14. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiae et veritatis (1).
15. Joannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic erat quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat (2).
16. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia.
17. Quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est.
18. Deum nemo vidit unquam: unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.
19. Et hoc est testimonium Joannis, quando miserunt Judaei ab Jerusalem sacerdotem et levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu qui es?
20. Et confessus est, et non negavit, et confessus est: Quia non sum ego Christus.
21. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non.
22. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his qui miserunt nos? quid dicis de teipso?
23. Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta.

(1) Mr. Arnoldo pone el principio del Evangelio de S. Juan desde el v. 1 hasta el 14, inmediatamente despues del Evangelio de S. Lucas. Mas parece tambien conveniente en este lugar, porque confirma lo que los demas evangelistas acaban de decir de la divinidad de Jesucristo, refiere lo que han dicho del Bautista, y confirma lo que S. Juan va á añadir á su narracion.

(2) S. Juan refiere lo que los otros evangelistas habian dicho del testimonio dado á Jesus por el Bautista en el cap. xvii.

S. Juan, I.

24. Et qui missi fuerant, erant ex pharisaeis.
25. Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta?
26. Respondit eis Joannes, dicens: Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis.
27. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: cujus ego non sum dignus ut solvam ejus corrigiam calceamenti.
28. Haec in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.

CAPITULO XXI.

Otro testimonio que S. Juan dió á Jesus.

S. Juan, I. 29.-34.

29. ALTERA die, vidit Joannes Jesum venientem ad se, et ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.
30. Hic est de quo dixi: Post me venit vir qui ante me factus est, quia prior me erat.
31. Et ego nesciebam eum: sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.
32. Et testimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendantem quasi columbam de caelo, et mansit super eum.
33. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendantem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto.
34. Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.

XX.
Aliud Joan-
nis de Chri-
sto testimo-
nium.

CAPITULO XXII.

Primera vocacion de S. Andres y de S. Pedro.

S. Juan, I. 35.-42.

35. ALTERA die iterum (1) stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo.
36. Et respiciens Jesum ambulatent, dicit: Ecce Agnus Dei.
37. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Jesum.
38. Conversus autem Jesus, et videns eos sequentes se, dicit eis: Quid queritis? Qui dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum, magister), ubi habitas?
39. Dicit eis: Venite, et videte. Venerunt, et viderunt ubi manserunt, et apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima.

XXI.
Prima An-
dreae et Pe-
tri vocatio.

(1) Mr. Toynard creyó que esta expresion Altera die iterum, significaba el dia siguiente de la mision; mas como veremos, no hay necesidad de entenderla así, sino del dia segundo despues de ella. Vase la nota sobre el verso 1. del capitulo II. del mismo Evangelista, en el cap. xxiv. de esta primera parte.

40. Erat autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant a Joanne, et secuti fuerant eum.

41. Invenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Messiam. (Quod est interpretatum, Christus.)

42. Et adduxit eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas (quod interpretatur, Petrus).

CAPIULO XXIII.

Vocacion de Felipe y de Natanael.

S. Juan, I. 43 y siguientes.

XXII.
Vocatio Phi-
lippi et Na-
thanael.

43. In crastinum voluit exire in Galilaeam, et invenit Philippum: et dicit ei Jesus: Sequere me.

44. Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andrae et Petri.

45. Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, et prophetas, invenimus Jesum filium Joseph a Nazareth.

46. Et dicit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, et vide.

47. Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est.

48. Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Jesus, et dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te.

49. Respondit ei Nathanael, et ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.

50. Respondit Jesus, et dicit ei: Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: majus his videbis.

51. Et dicit ei: Amen, amen dico vobis: Videbitis caelum apertum, et angelos Dei ascendentes et descendentes supra Filium hominis.

CAPIULO XXIV.

Primer milagro de Jesus en las bodas de Caná.

S. Juan, II. 1.-13.

XXIII.
Primum
Christi mira-
culum in Ca-
na.

1. Et die tertia (1) nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae, et erat mater Jesu ibi.

2. Vocatus est autem Jesus, et discipuli ejus ad nuptias.

3. Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum: Vinum non habent.

4. Et dicit ei Jesus: Quid mihi et tibi est, mulier? nondum venit hora mea.

(1) Mr. Toynard pensó que este tercer día debía contarse desde la misión de los judíos de que hablan los versos 19 y siguientes del cap. I de S. Juan. Por que como la frase del V. 29. *Altera die se* entiendo del día que siguió á la misión, creyó que la del 35. *Altera die iterum*, se referia al mismo día, como lo indica á su parecer la palabra *iterum*. De aquí desajó que la expresion del V. 43 *In crastinum*, significaba el segundo día despues de la misión, concluyendo que la

5. Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

6. Erant autem ibi lapideae hydrae sex positae secundum purificationem Judaeorum, capientes singulae metretas binas vel ternas.

7. Dicit eis Jesus: Implete hydras aqua. Et impleverunt eas usque ad summum.

8. Et dicit eis Jesus: Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt.

9. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam (et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam), vocat sponsum architriclinus,

10. Et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit: et eum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.

11. Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilaeae, et manifestavit gloriam suam: et crediderunt in eum discipuli ejus.

12. Post hoc descendit Capharnaum ipse, et mater ejus, et fratres ejus, et discipuli ejus: et ibi manserunt non multis diebus.

13. Et prope erat Pascha Judaeorum, et ascendit Jesus Jerosolymam.

del V 1 del cap. II. *Et die tertia*, debia entenderse del tercero despues de ella. Pero no advirtió que habiéndose de la partida de Jesus para la Galilea en el V. 43. *In crastinum voluit exire in Galilaeam*, se seguiria que habiendo salido de la Judca el dia segundo, hubiera llegado en el tercero á Cana de Galilea; lo que no podia verificarse por la distancia de loslugares, pues parece que de uno á otro habia tres dias de camino; y asi comunmente se cuenta este tercer dia despues de la partida de Jesus á Galilea.

SEGUNDA PARTE,

QUE COMPRENDE LO QUE PASÓ DESDE LA PASCUA PRIMERA QUE CELEBRÓ JESUS DESPUES DE SU BAUTISMO, HASTA LA SEGUNDA.

CAPIULO PRIMERO.

Primera expulsion de los que vendian en el templo.

S. Juan, II. 13 y siguientes.

13. (.....) Prope erat Pascha Judaeorum, et ascendit Jesus Jerosolymam.)

14. Et invenit in templo vendentes boves, et oves, et columbas, et numularios sedentes.

15. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque et boves, et numulariorum effudit aes, et mensas subvertit.

16. Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.

17. Recordati sunt vero discipuli ejus, quia scriptum est: Zelus domus tuae comedit me.

18. Responderunt ergo Judaei, et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia haec facis?

2.^a parte.
Cap. I.
XXIV.
Primum ven-
dentium e-
jectio e tem-
plo.